İT Layihələrin idarə edilməsi.

Ohata dairasi (Scope)

Təyin edilmiş funksionallıqlarla hər hansı bir məhsulu və ya xidməti ərsəyə gətirmək üçün edilən işə "Project Scope" – "Layihənin Əhatə Dairəsi" deyilir.

Çox zaman Məhsulun Əhatə Dairəsi ilə Layihənin Əhatə Dairəsi qarışdırıla bilər.

Məhsulun Əhatə Dairəsi (Product Scope): Funksionallıqlar.

Layihənin Əhatə Dairəsi (Project Scope): Görüləcək işlər.

Nümunə üçün, İnternet Səhifəsi Layihəsində vakansiyalar səhifəsinin olması və müraciət imkanının olması bir Məhsul Əhatə Dairəsidir, çünki bu bir funksionallıqdır. Lakin, həmin funksionallığı gerçəkləşdirmək üçün ediləcək iş, yəni Backend Service yazılması, Front (HTML, CSS, JS) tərtib edilməsi, Database sazlanması, habelə bu işləri planlamaq, keyfiyyətini ölçmək və s. hər biri ayrıca işdir və Layihənin Əhatə Dairəsinə daxildir.

Tələblərin idarəedilməsi (Requirements Management)

Sponsorun, Müştərinin və digər bütün Maraqlı tərəflərin nəzərə alınmış və sənədləşdirilmiş ehtiyac və gözləntiləri Tələb adlanır. Sözügedən tələblər toplanmalı, analiz edilməli və detallı şəkildə qeydə alınmalıdır ki, Layihə İcrası zamanı planda nəzərə alınsın.

Unutmamaq lazımdır ki, Tələblər nəticəsində görüləcək işlər aşkar edilir, Qiymət, Cədvəl, Keyfiyyət planı və Təchizat planı təyin edilir.

Tələblərin toplanması üçün bəsi məşhur texnikalar:

- Interview
- Observation
- Questionnaires & Surveys
- Prototypes
- Facilitated Workshops
- Focus Groups
- Document Analysis
- Benchmarking (Digər şirkətlərlə müqayisə)

SMART Texnikası

- S Spesifik. Mən kitab yazmaq istəyirəm.
- M Ölçüləbilən. Mən 300 səhifəlik kitab yazmaq istəyirəm.
- A Əldə edilə bilən. Mən gündə 2 səhifə, ayda 60 səhifə yazaraq kitabı tamamlamaq istəyirəm.
- R Uyğun. Mən gündə 2 səhifə, ayda 60 səhifə yazaraq bioqrafiya kitabı tamamlamaq istəyirəm.
- T Zamanlı. Mən gündə 2 səhifə, ayda 60 səhifə yazaraq 6 ay ərzində bioqrafiya kitabı tamamlamaq istəyirəm.

Praktika: İşlədiyiniz Bankın rəhbəri sizi çağırır və Apple Pay inteqrasiyasını layihə kimi başlatmanızı tələb edir.

Bu tələbi SMART texnikası ilə sazlayın.

- 1) Tələb kifayət qədər detal verir?
- 2) Tələbin uğurunu ölçə biləcəyim metriklər var?
- 3) Bu tələbi gerçəkləşdirmək realdır?
- 4) Bu tələb bizim strategiyamıza uyğundur?
- 5) Tələbin icrası üçün nə qədər zaman var?

WBS (Work Breakdown Structure)

Tələblər toplandıqdan sonra həmin tələblərin reallaşması üçün görüləcək işlər planlanır. Burda işləri plilləli şəkildə ən xırda detallara qədər parçalamaq lazım olur.

Schedule Planning (Cədvəlin hazırlanması)

İşlər detallı planlaşdırıldıqdan sonra isə ən kiçik işdən başalayaraq hər bir işin görülmə zamanı hesablanır və qeyd edilir, beləliklə hər bir iş paketinində başlanğıc və bitmə tarixləri bəlli olur. Burda həmçinin işlərin ardıcıllığı da təyin edilməlidir. Görüləcək işlər, tarixlər əsas olmaqla qeyd edilməsi üçün Microsoft şirkəti MS Project proqam təminatını təqdim edib.

Ardıcıllıq Diaqramları (Sequence Diagramming)

İşlər və tarixlər planlandığı zaman onların icra ardıcıllığıda təyin edilməlidir. Hansı iş hansı işdən sonra və ya əvvəl edilməlidir. Burada 4 versiya ola bilər:

- 1) Finish-to-start (FS): Yeni İT avadanlığının quraşdırılması və işçilərin təlimi
- 2) Finish-to-finish (FF): Serverin quraşdırılması və konfiqurasiyası (sazlanması)
- 3) Start-to-finish (SF): Yeni sistemə keçid edib, köhnəni söndürmək

Start-to-start (SS): Skafolderi qurub, binanı rəngləmək

Qiymətləndirmə Metodları (Estimating Methods)

- 1) Expert Judgement Ekspertlərin rəyləri əsasında qiymətləndiririk. Hər bir iş təxmini nə qədər zaman bitər qeyd edirlər.
- 2) Analogous Estimating Əgər keçmişdə oxşar layihə və ya işlər görülübsə, onlardan alınan məlumatlara əsasən qiymətləndirilir.
- 3) Parametric Estimating Analoji hesablamadan biraz daha dəqiqdir. Burada biz biraz riyaziyyat da işlədirik. Qiymət, ölçü vahidləri, və iş saatları üzərindən hesablama edirik.
- 4) Three-point Estimating Ən yaxşı təxmin və Ən pis təxminin arasında bir qiymət seçirik.
- 5) Bottom-up Estimating Ən kiçik tapşırıqdan başlayaraq qiymətləndiririk və toplayaraq, ümumi iş həcmini çıxarırıq.

Əlavə olaraq, layihə idarəetməsində istənilən növ hesablamada 2 növ rezerv qeydə alınır. Contingency və Management rezerv.

Gantt Chart (MS Project

Layihə rəhbərlərinin bütün layihə işini idarə etikləri detallı cədvələ Gantt cədvəli deyilir. Bu standart formada olur və şəkli sağ tərəfdə yerləşdirilib. Ekran 2 əsas hissədən ibarət olur.

- 1) Sol tərəfdə görüləcək işlərin adları
- 2) Sağ tərəfdə isə diaqramlarla işlərin müddət və ardıcıllıqları, hətta bir-birindən aslılıqları.

Bu cədvəli qurmaq imkanı yaradan MS Project proqram təminatında onlarla əlavə detallar əlavə etmək olur. Nümunə üçün, hər bir işə ayrılacaq büdcə, insan resursu. O cümlədən, hər bir şəxs üzrə ayrıca cədvəl — biz qeyd edə bilərik ki, kim nə vaxt məzuniyyətə ayrılacaq. Beləliklə, həmin adama işlər təyin etdikdə, məzuniyyət gününə düşərsə, bizə xəbərdarlıq edilir.